



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

**2026-YIL / IYUN/6-SON,
IV-QISM**



INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE



ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 2026-yil, iyun.
IV-qism*

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqov, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhriddinov Zafarjon Fakhriddin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.



MUNDARIJA

YASHIL ENERGIYA SEKTORIDA VENCHUR INVESTITSIYALARINING RIVOJLANISHI: GLOBAL TENDENSIYALAR VA O'ZBEKISTON IMKONIYATLARI	12
Qarajanova Gulnoza Tolliyevna	
MILLIY KOMPANIYALARNI BAYNALMILALLASHUV BOSQICHLARI VA XALQARO KORPORATIV BIRLASHUVLAR (M&A) STRATEGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	19
Shokirov Shoxruxmirzo Baxtiyorjon o'g'li	
QISHLOQ XO'JALIGINI IQLIM VA EKOLOGIK O'ZGARISHLARGA MOSLASHTIRISHDA SMART TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISH METODOLOGIYASINI RIVOJLANTIRISH.....	23
Mirzataev Salamat Muratbaevich	
QISHLOQ XO'JALIGIDA MEVACHILIK KLASSTERLARINI TASHKIL ETISHNING ISHLAB CHIQRISH VA RENTABELLIK KO'RSATKICHLARIGA TA'SIRI	28
Tureev Azizbek Abatovich	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA QURILISH XIZMATLARINI SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA RIVOJLANTIRISHNING STRATEGIK MODELII.....	32
Qidirniyazov Ajiniyaz Sherniyazovich	
TOG'-KON SANOATI KORXONALARIDA RESURS TEJAMKOR TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI.....	37
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna	
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich	
THE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL INSURANCE MARKET AND THE LEVEL OF INCLUSIVENESS.....	43
Ravshanova Mohinur O'rolovna	
O'ZBEKISTON TEMIR YO'LLARI AJ KORXONALARIDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI.....	51
Kurbonova Ma'mura Abdukarim qizi	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASH MEXANIZMLARI.....	55
Qaraev Anvar Botirovich	
THE IMPACT OF LOYALTY PROGRAMS ON CUSTOMER RETENTION IN ONLINE COSMETICS: A MIXED-METHODS STUDY	61
Toirova Mubina	
IQLIM O'ZGARISHI VA "YASHIL" TRANSFORMATSIYANING JAHON MOLIYA BOZORLARIGA TA'SIRI.....	66
Qo'chqorova Muxlisaxon Ulug'bek qizi	
KICHIK BIZNES RIVOJLANISHIDA RAQAMLI PLATFORMALAR - ELEKTRON TIJORAT SAYTLARI, MARKETPLEYSLAR VA MOBIL ILOVALARNING O'RNI.....	73
Rizayeva Nilufar Oblakulovna	
SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINING BIZNES JARAYONLARINI OPTIMALLASHTIRISHDAGI IQTISODIY SAMARADORLIGI	79
Abdulla Mavlonov	
QISHLOQ XO'JALIGIDA SABZAVOTCHILIK MAHSULOTLARI LOGISTIKASINI RAQAMLASHTIRISH ORQALI BOZOR INFRATUZILMASI SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	82
Komekova Gulzira Sharbaevna	



МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К АГРЕГИРОВАНИЮ РАЗРОЗНЕННЫХ ДАННЫХ В ЭКОНОМЕТРИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЯХ	87
Бекматов Акмал Курбонмахматович	
SUG'URTA TASHKIOTLARIDA MHXSGA O'TISHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI	93
Azamatova G. I.	
O'ZBEKISTON SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMINI RAQAMLASHTIRISHGA YO'NALTIRILGAN INVESTITSİYALARNING XARAJAT-FOYDA TAHLILI	98
Omonov Olim Murodullayevich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA INNOVATSION TA'LIM TEXNOLOGIYALARINI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI	104
Isxakova Sarvar Ayubovna	
Amriyeva Shaxzoda Shuxratovna	
ПРИМЕНЕНИЕ МЕТОДОВ МАШИННОГО ОБУЧЕНИЯ В КРЕДИТНОМ СКОРИНГЕ РОЗНИЧНЫХ ЗАЁМЩИКОВ: ОПЫТ АКБ «КАПИТАЛБАНК» (РЕСПУБЛИКА УЗБЕКИСТАН)	109
Жанайдарова Камола Абаевна	
INVESTITSION LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISHDA IPO VA KORPORATIV OBLIGATSIYALAR SAMARADORLIGI	115
G'afurov Sherzod Abdvaxob o'g'li	
O'ZBEKISTON TURIZM BOZORINI RIVOJLANTIRISHDA MARKETING TADQIQOTLARNING AHAMIYATI	120
Usmanova Zumrad Islamovna	
O'ZBEKISTONDA YASHIL VODOROD IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHNING BIZNES VA INVESTITSION MEKANIZMLARI	123
Nuraliyeva Komila Sanaqulovna	
XUFYONA IQTISODIYOTNI QISQARTIRISHDA XALQARO TAJRIBALAR TAHLILI: SOLIQ ISLOHOTLARI VA RAQAMLASHTIRISHNING AHAMIYATI	130
Utkirova Jasmina Jasur qizi	
XORIJIY DAVLATLAR AMALIYOTIDA XUSUSIY INVESTITSİYALAR VA AHOLI DAROMADLARI O'RTASIDAGI MUTANOSIBLIKNI TARTIBGA SOLISH YO'NALISHLARI	135
Salimova Zaxro Sobirjon qizi	
QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY TAHLILI VA BASHORATI	141
Xakimov D.R.	
ВЛИЯНИЕ ТЕХНОЛОГИЧЕСКОГО ПРОГРЕССА НА ЗАНЯТОСТЬ: ОПТИМИЗАЦИЯ И ТРАНСФОРМАЦИЯ РАБОЧИХ МЕСТ	151
Эркинбаева Камила Жавлонбековна	
TIJORAT BANKLARI MOLIYAVIY RESURSLARINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH	156
Tangirkulov Bekzod Boxadirovich	
HUDUDLARDA TURISTLARGA UMUMIY OVQATLANISH XIZMATLARINI KO'RSATISHNING SAMARALI RIVOJLANISH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH: RFEI INDEKSI, KLASSTER MODELİ VA "TASTE UZBEKISTAN" RAQAMLI EKOTIZIMI	162
Maxmadiyeva Charos Xayrullayevna	
SAVDODA MARKETING TADQIQOTLARINING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI	171
Jalalova Dildora Jamolovna	
КЛИМАТИЧЕСКОЕ ФИНАНСИРОВАНИЕ И ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ КАПИТАЛ В КОНТЕКСТЕ ДОСТИЖЕНИЯ ЦЕЛЕЙ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ	174
Лана Цхай	
UZOQ MUDDATLI AKTIVLARNI MOLIYAVIY HISOBOTDA AKS ETTIRISHNI MASALALARI	181
G'oziyeva Moxira Rustam qizi	



O'ZBEKISTON TURIZM BOZORINI RIVOJLANTIRISHDA MARKETING TADQIQOTLARNING AHAMIYATI

Usmanova Zumrad Islamovna
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
Marketing kafedrası dotsenti, PhD.
ORCID: 0009-0006-2734-8981

Annotatsiya. Maqolada O'zbekiston turizm bozorining rivojlanish tendensiyalari va ushbu jarayonda marketing tadqiqotlarining o'rni tahlil qilingan. 2019–2023-yillarda turizm korxonalarini sonining o'zgarishi, pandemiyaning sohaga ta'siri hamda davlat tomonidan amalga oshirilgan qo'llab-quvvatlash choralarini o'rganilgan. Tadqiqot natijalari marketing tadqiqotlari turizm xizmatlari bozorida talabni aniqlash, iste'molchilar ehtiyojlarini baholash, raqobatbardoshlikni oshirish va strategik qarorlar qabul qilishda muhim vosita ekanligini ko'rsatdi. Shuningdek, turizm infratuzilmasini rivojlantirish, xizmatlarni raqamlashtirish, ekologik turizmni kengaytirish va xalqaro turizm bozorlarida pozitsiyalarni mustahkamlash bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: turizm bozori, marketing tadqiqotlari, turizm korxonalarini, iste'molchi xulqi, raqobatbardoshlik, xizmatlar marketingi, turizm infratuzilmasi, raqamlashtirish.

Аннотация. В статье проанализированы тенденции развития туристического рынка Узбекистана и роль маркетинговых исследований в данном процессе. Изучены изменения количества туристических предприятий в 2019–2023 годах, влияние пандемии на отрасль, а также меры государственной поддержки. Результаты исследования показали, что маркетинговые исследования являются важным инструментом для выявления спроса на рынке туристических услуг, оценки потребностей потребителей, повышения конкурентоспособности и принятия стратегических решений. Также разработаны рекомендации по развитию туристической инфраструктуры, цифровизации услуг, расширению экологического туризма и укреплению позиций на международных туристических рынках.

Ключевые слова: туристический рынок, маркетинговые исследования, туристические предприятия, потребительское поведение, конкурентоспособность, маркетинг услуг, туристическая инфраструктура, цифровизация.

Abstract. The article analyzes the development trends of Uzbekistan's tourism market and the role of marketing research in this process. It examines changes in the number of tourism enterprises during 2019–2023, the impact of the pandemic on the sector, and government support measures. The research findings indicate that marketing research is an important tool for identifying demand in the tourism services market, assessing consumer needs, enhancing competitiveness, and supporting strategic decision-making. The study also provides recommendations for developing tourism infrastructure, digitalizing services, expanding ecotourism, and strengthening positions in international tourism markets.

Keywords: tourism market, marketing research, tourism enterprises, consumer behavior, competitiveness, services marketing, tourism infrastructure, digitalization.

KIRISH

So'nggi yillarda O'zbekiston turizm sanoati milliy iqtisodiyotning eng istiqbolli va tez rivojlanayotgan tarmoqlaridan biriga aylandi. Mamlakatning boy tarixiy-madaniy merosi, tabiiy resurslari va transport-logistika infratuzilmasining bosqichma-bosqich takomillashuvi turizm xizmatlariga bo'lgan talabning ortishiga xizmat qilmoqda. Davlat tomonidan qabul qilingan strategik hujjatlarda 2030-yilga qadar O'zbekistonga tashrif buyuruvchi xorijiy sayyohlar sonini 20 million nafarga yetkazish vazifasi belgilangan bo'lib, bu turizm bozorini ilmiy asosda rivojlantirish zaruratini yanada kuchaytiradi.

Jahon amaliyoti shuni ko'rsatadiki, turizm bozorining barqaror rivojlanishi marketing tadqiqotlari natijalariga asoslangan boshqaruv qarorlarining samaradorligiga bevosita bog'liq. Turizm xizmatlari o'zining nomoddiyligi, iste'molchi talabining o'zgaruvchanligi va yuqori raqobat muhiti bilan tavsiflanadi. Shu sababli, bozor



konyunkturasi, iste'molchilar xatti-harakati hamda tashqi muhit omillarini muntazam o'rganish turizm subyektlari faoliyatining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.

Mazkur tadqiqotning maqsadi O'zbekiston turizm bozorining rivojlanish dinamikasini baholash hamda marketing tadqiqotlarining turizm korxonalarini faoliyati samaradorligini oshirishdagi ahamiyatini aniqlashdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Turizm bozori va marketing tadqiqotlari masalalari mahalliy hamda xorijiy olimlar tomonidan keng o'rganilgan bo'lib, mazkur yo'nalishdagi ilmiy tadqiqotlar asosan turizm xizmatlari bozorining rivojlanish qonuniyatlari, iste'molchilar xulq-atvori, marketing strategiyalari va turizm korxonalarini raqobatbardoshligini oshirish masalalariga bog'ishlangan.

Turizm marketingi sohasidagi fundamental tadqiqotlar mualliflari sifatida Victor T.C. Middleton [1] hamda Stephen J. Page'ni ko'rsatish mumkin. Ushbu olimlar turizm mahsulotining murakkab tuzilishini, turistlar ehtiyojlarining o'zgaruvchanligini va marketing tadqiqotlarining turistik xizmatlarni shakllantirishdagi ahamiyatini asoslab berganlar. Ularning tadqiqotlarida turizm bozorida muvaffaqiyatga erishish iste'molchi xatti-harakatlarini chuqur o'rganish bilan chambarchas bog'liqligi ta'kidlangan.

O'zbekistonlik olimlar tomonidan ham turizm bozorini rivojlantirish, turistik xizmatlar marketingi va turizm infratuzilmasini takomillashtirish masalalari keng o'rganilgan. Jumladan, M.Q. Paradaev [3] hamda boshqa tadqiqotchilar tomonidan turizmning milliy iqtisodiyotdagi o'рни, turistik xizmatlar bozorining rivojlanish tendensiyalari va marketing boshqaruvi masalalari tadqiq etilgan. Ularning ilmiy ishlarida turizmning hududiy rivojlanish omillari, turistik resurslardan samarali foydalanish hamda xizmatlar sifatini oshirish muammolari yoritilgan.

Shuningdek, mahalliy tadqiqotlarda O'zbekistonning boy tarixiy-madaniy merosi va turistik salohiyatidan samarali foydalanish, yangi turizm yo'nalishlarini shakllantirish, xorijiy turistlar oqimini ko'paytirish hamda turizm xizmatlari eksportini kengaytirish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Biroq mavjud ilmiy ishlarda marketing tadqiqotlarining O'zbekiston turizm bozorining pandemiyadan keyingi tiklanishi va raqobatbardoshligini oshirishdagi roli yetarli darajada kompleks o'rganilmagan.

Shu munosabat bilan mazkur tadqiqotda O'zbekiston turizm bozorining zamonaviy rivojlanish tendensiyalari marketing tadqiqotlari nuqtayi nazaridan tahlil qilinib, ularning turizm korxonalarini faoliyati samaradorligini oshirishdagi ahamiyati baholanadi. Bu esa tadqiqotning ilmiy yangiligi va amaliy ahamiyatini belgilaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot jarayonida statistik, qiyosiy va tizimli tahlil usullaridan foydalanildi. Tadqiqotning axborot bazasini O'zbekiston Respublikasining rasmiy statistika ma'lumotlari, turizm sohasiga oid normativ-huquqiy hujjatlar hamda ilmiy adabiyotlar tashkil etdi.

Tahlil obyekti sifatida 2019–2024-yillarda O'zbekistonda faoliyat yuritgan turizm korxonalarini soni va ularning rivojlanish dinamikasi tanlandi. Shuningdek, marketing tadqiqotlarining turizm xizmatlari bozorida qo'llanilish yo'nalishlari va amaliy ahamiyati o'rganildi.

Turizm bozorining samarali faoliyat yuritishi iste'molchilar ehtiyojlari, afzalliklari va xatti-harakatlarini chuqur o'rganishga bog'liq. Zamonaviy xizmatlar iqtisodiyoti sharoitida iste'molchiga yo'naltirilgan boshqaruv konsepsiyasi marketing tadqiqotlari natijalariga asoslanadi.

Marketing tadqiqotlarining asosiy maqsadi bozor holati, iste'molchilar talabi va tashqi muhit omillari to'g'risida ishonchli axborot bazasini shakllantirish orqali boshqaruv qarorlarini qabul qilishdagi noaniqlik va tavakkalchiliklarni kamaytirishdan iborat.

Turizm xizmatlari bozorida marketing tadqiqotlari quyidagi yo'nalishlarni qamrab oladi:

- bozor tadqiqotlari (Market Research);
- sotuv tadqiqotlari (Sales Research);
- iqtisodiy tahlil (Business Economics);
- reklama tadqiqotlari (Advertising Research);
- turistik mahsulotlarni tadqiq etish (Product Research);
- iste'molchi motivatsiyasini o'rganish (Motivation Research).

Mazkur tadqiqotlar orqali turizm korxonalarini yangi bozor segmentlarini aniqlash, istiqbolli turistik mahsulotlarni shakllantirish hamda marketing strategiyalarini takomillashtirish imkoniyatiga ega bo'ladi.

2019–2023-yillarda O'zbekistonda faoliyat yurituvchi turizm korxonalarini soni umumiy hisobda 14,7 foizga oshib, 517 tadan 593 taga yetgan (1-jadval).

1-jadval
2019–2024-yillarda O'zbekistondagi turizm korxonalarini sonining o'zgarishi

Ko'rsatkich	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Turizm korxonalarini soni	517	337	288	348	593	710
O'sish sur'ati, %	–	-34,8	-14,5	20,8	70,4	19,7

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, 2020–2021-yillarda COVID-19 pandemiyasi ta'sirida turizm korxonalarini soni sezilarli qisqargan. Xususan, 2020-yilda turistik safarlar soni 82,2 foizga, turoperatorlar tomonidan sotilgan tur paketlar hajmi esa 73 foizga kamaygan. Natijada ko'plab turizm subyektlari faoliyatini to'xtatishga majbur bo'lgan.

Pandemiya oqibatlarini yumshatish maqsadida 2020-yil 28-mayda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan turizm sohasini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan kechiktirib bo'lmaydigan chora-tadbirlar to'g'risidagi farmon qabul qilindi. Mazkur hujjat turoperatorlar, turagentlar va joylashtirish vositalari faoliyatini qo'llab-quvvatlash, turizm xizmatlari bozorida biznes subyektlarining barqarorligini saqlab qolishga xizmat qildi.

2022-yildan boshlab turizm bozori tiklanish bosqichiga o'tdi. Ayniqsa, MDH mamlakatlaridan kiruvchi turistlar oqimining ortishi va ichki turizmning faollashuvi natijasida turizm korxonalarini soni 20,8 foizga ko'paydi. 2023-yilda esa sohada rekord darajadagi o'sish kuzatilib, korxonalar soni 70,4 foizga oshdi.

Tadqiqot natijalari O'zbekiston turizm bozorining rivojlanishi marketing tadqiqotlaridan foydalanish darajasi bilan bevosita bog'liqligini ko'rsatdi. Bozorning tiklanish va o'sish bosqichlarida iste'molchilar ehtiyojlari, sayohat motivlari hamda xizmatlar sifati bo'yicha muntazam tahlillar o'tkazish turizm korxonalarining raqobatbardoshligini oshiradi.

Ayniqsa, raqamli texnologiyalarni joriy etish, onlayn bronlashtirish tizimlarini rivojlantirish, turistlar fikr-mulohazalarini monitoring qilish va katta ma'lumotlar (Big Data) tahlilidan foydalanish marketing tadqiqotlarining samaradorligini sezilarli darajada oshirmoqda.

Shuningdek, marketing tadqiqotlari natijalari asosida ekologik turizm, gastronomik turizm, ziyorat turizmi va qishloq turizmi kabi istiqbolli yo'nalishlarni rivojlantirish imkoniyatlari mavjud. Bu esa turizm xizmatlari diversifikatsiyasini ta'minlash va xorijiy turistlar oqimini ko'paytirishga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

- O'tkazilgan tadqiqotlar asosida quyidagi xulosalarga kelindi:
- 2019–2024-yillarda O'zbekiston turizm bozori pandemiya ta'sirida qisqa muddatli pasayishni boshdan kechirgan bo'lsa-da, keyingi yillarda yuqori tiklanish sur'atlarini namoyon etdi.
- Turizm korxonalarini sonining 2023-yilda 70,4 foizga oshishi davlat tomonidan amalga oshirilgan qo'llab-quvvatlash choralari va turistik xizmatlarga bo'lgan talabning ortishi bilan izohlanadi.
- Marketing tadqiqotlari turizm bozorida talab va taklif muvozanatini ta'minlash, iste'molchilar ehtiyojlarini aniqlash hamda strategik boshqaruv qarorlarini qabul qilishning muhim vositasi hisoblanadi.
- Turizm sohasida marketing tadqiqotlaridan keng foydalanish xizmatlar sifati oshirish, yangi bozor segmentlarini shakllantirish va xalqaro raqobatbardoshlikni kuchaytirishga imkon beradi.
- Kelgusida turizm bozorini rivojlantirish uchun raqamli marketing texnologiyalarini joriy etish, ekologik va tematik turizm yo'nalishlarini kengaytirish hamda marketing tadqiqotlari asosida iste'molchiga yo'naltirilgan boshqaruv tizimini takomillashtirish maqsadga muvofiqdir.
- Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati
- Middleton V. T. C., Clarke J. Marketing in Travel and Tourism. – 3rd ed. – Oxford: Butterworth-Heinemann, 2001. – 487 p.
- Page S. J. Tourism Management. – 6th ed. – London: Routledge, 2019. – 509 p.
- Pardaev M. Q. Innovative Models of Strategic Economic Development: monografiya. – Toshkent: Science and Technology Publishing House, 2022. – 228 b.
- Islamovna U. Z. Development of Tourist and Recreational Cluster of Samarkand Region and Its Impact on Domestic Business // European Multidisciplinary Journal of Modern Science. – 2022. – No. 4. – P. 39–44.
- Kotler P., Bowen J. T., Makens J. C. Marketing for Hospitality and Tourism. – 8th ed. – Harlow: Pearson Education, 2022. – 720 p.
- UNWTO. Tourism Market Trends 2024 Edition. – Madrid: United Nations World Tourism Organization, 2024. – 156 p.



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 6/2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.



Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>